

Deze maand verschijnt bij uitgeverij Harlequin Romans Amsterdam het 1000ste „bouquetje”. Reden voor diverse media om op enigszins hilarische toon aandacht te besteden aan dit onder vrouwen zo populaire genre. Zowel Sonja Barend, Joosten en Jongbloed als Lydia Rood (de Volkskrant) blonken uit in zogenaamd grappige imitaties van de Bouquet-reeks. Joke Hermes, onderzoekster bij de vakgroep massacommunicatie van de Universiteit van Amsterdam, neemt het genre wel serieus. Twee jaar geleden studeerde ze af op de Bouquet-reeks.

Door ELLEN DE VRIES

We hebben telefonisch de afspraak gemaakt om het interview te laten plaatsvinden in café Tisfris. Maar hoe herkennen we elkaar, was de vraag. „Ik loop wel met een bouquetje onder mijn arm”, zei ik. Vijf minuten te laat stap ik zoekend om me heen kijkend dit café met moderne, jonge en interessante mensen binnen. Voorzichtig haal ik het boekje tevoorschijn, want plotseling schaam ik mij een beetje. Enige dagen terug was ik ook al bestraftend toesproken door een winkelier die zich, naar aanleiding van mijn vraag of hij de Bouquet-reeks ook verkocht, afvroeg wat ik daar dan toch wel aan vond. Nee, je kunt als vrouw blijkbaar beter met de Financial Times onder je arm lopen.

Vooroordelen

Men staat bol van de vooroordelen ten opzichte van de Bouquet-reeks, constateert ook Joke Hermes (27). Vaak wordt gedacht dat alleen huisvrouwen de bouquetjes zouden lezen. Dat klopt niet. Voor zover er sprake is van lezeressen onder huisvrouwen, moet een onderscheid worden aangebracht tussen huisvrouwen met en zonder jonge kinderen. „De Bouquet-reeks is niet specifiek een huisvrouwengere. Meestal zijn de lezeressen zo geboeid, dat ze het boekje het liefst in een keer uit zouden willen lezen. Het ontbreekt de huisvrouw met jonge kinderen eenvoudigweg aan de tijd om een bouquetje helemaal geconcentreerd uit te lezen. Het zijn eerder huisvrouwen met niet meer zo jonge kinderen en werkende vrouwen die bouquetjes lezen, dan huisvrouwen met jonge kinderen.”

De boekjes worden gelezen op die lege momenten van de dag, dat is even niets te doen hebt. Bijvoorbeeld in de bus op weg naar het werk of tijdens het koken. Dan is een dik ingewikkeld boek niet handig. Dat de boekjes alleen door laagopgeleide vrouwen gelezen zouden worden, is een andere mythe die Hermes ontzenuwt. „Het blijkt dat de boekjes door alle lagen van de bevolking gelezen worden.” Zelf rekent ze zich ook tot de liefhebsters. Maar, al dan niet hoog opgeleid, de afkeuring blijft bestaan. Ironisch: „Tenzij je de status van onderzoeker hebt, zoals ik. Dan mag je ineens wel de Bouquet-reeks lezen, want dan bewaart je immers afstand tot je 'onderzoeksmateriaal’.”

De afkeuring hangt samen met een ander vooroordeel: alle boekjes zijn hetzelfde. Ook niet waar, vindt Hermes. Wel is het zo dat de boekjes een bepaalde structuur hebben. Waar draait het om in de verhalen? In de eerste afleveringen van de Bouquet-reeks was de receptuur als volgt: een jonge vrouw, een beetje eigengereid, weet wat ze wil. Ze ontmoet een minimaal 10 jaar oudere heer, niet geheel onbemiddeld en niet onknap, die nog beter weet wat ze wil. De geliefden vinden elkaar altijd pas aan het eind van het boek als de nodige conflicten zijn uitgevochten. Die conflicten draaien altijd om het feit dat beide partijen een bijzonder slechte indruk van elkaar hebben. Zij denkt dat hij een onverbeterlijke vrouwenversierder is en hij denkt dat zij een sloerie is. Het patroon is in grote lijnen hetzelfde gebleven, maar de tweede feministische golf is niet aan de schrijvers van de Bouquet-reeks voorbij gegaan. In de loop der jaren zijn de vrouwen in de boekjes carrièrebewuster geworden dan voorheen; de mannen zijn wat gevoeliger en ook de seks komt uitgedrukt dan vroeger aan de orde. Was de heldin in vroegere verhalen

Het gaat er niet om dät maar hóe ze elkaar vinden

nog maagd, nu kan zij vaak ook bogen op enige seksuele ervaring.

Massacultuur

Het spannende aan de verhalen is niet zozeer dat ze elkaar vinden, maar hoe ze elkaar vinden. Hermes: „Massacultuur is op bepaalde formules gebaseerd. Dat geldt voor de Bouquet-reeks, maar ook voor televisieseries en bijvoorbeeld detectives.” Gek genoeg, is er geen haan die kraait naar de voorspelbare afloop van detectives. Zou dat te maken hebben met het feit dat de Bouquet-reeks door vrouwen gelezen wordt en detectives eerder tot het mannelijke genre ontspanningslectuur behoren? Hermes denkt van wel. „Het is bijna een sociologische wet dat datgene wat vrouwen doen, ondergewaardeerd wordt. Je ziet het aan de Sowjet-Unie, waar het beroep van arts door zeer veel vrouwen beoefend wordt en daardoor geen status meer heeft.” Maar ook feministen hebben de bouquetjes niet met open armen ontvangen. „Nee, Germaine Greer liet zich in 1971 in The Female Eunuch, in een semi-wetenschappelijke verhandeling, ook op een nogal sarcastische toon uit over de Bouquet-reeks. Aan het begin van de jaren tachtig vond er wat dat betreft een ommekeer plaats binnen feministische onderzoekskringen.”

In 1982 en 1984 werden er voor het eerst twee grotere onderzoeken naar de Amerikaanse versie van de Bou-

quetreeks gedaan, waarbij het genre serieus genomen en niet getroniseerd werd. In 1982 publiceerde Tania Modleski „Loving with a Vengeance, mass produced fantasies for women”. In 1984 kwam Janice Radway's „Reading the romance: women, patriarchy and popular culture” uit. Daarin heeft Radway lezeressen geïnterviewd over hun liefde voor de Bouquet-reeks.

Beide onderzoeken staan volgens Hermes evenwel toch in het teken van bezorgdheid over de lezeressen. De behoeften van de lezeressen worden verklaard, maar in feite niet gerespecteerd. Dat mondt uit in een bevoogdende houding ten opzichte van de lezeressen: het is begrijpelijk dat ze de boekjes lezen, maar goed is het niet. Een houding die men niet alleen in de onderzoeksweld, maar ook daarbuiten aantreft. De bouquetlezeressen worden als het ware mede schuldig bevonden aan de achterstelling en discriminatie van vrouwen in de maatschappij; het lezen van de boekjes bevestigt immers de status quo. Hermes vindt dat een omdraaiing van zaken. „Als je al over schuld wilt spreken, dan moet je de schuld niet bij vrouwen, maar bij de samenleving zelf zoeken. Op politiek niveau zou je een feministische strijd moeten voeren, maar niet op het niveau van de fantasie.”

Verder is het volgens Hermes veelzeggend dat de boekjes op zeer grote schaal gelezen worden. Het feminisme is er domweg niet in geslaagd vrouwen een alternatief te bieden.

„Op zo'n moment verlies je ook het recht op veroordeling. Laten feministen dan eerst maar met een redelijk alternatief komen, bijvoorbeeld met een feministische Bouquet-reeks”.

Fantasie

Hermes poogt als onderzoekster/liefhebster verklaringen te vinden voor het leesgenot dat de boekjes verschaffen. „Bij het leesplezier gaat het louter om fantasieën. Fantasieën die geen vlucht naar een andere wereld impliceren, maar deel uitmaken van de dagelijkse werkelijkheid en de maatschappij weerspiegelen waarin ze thuishoren. De fantasieën brengen geen reële oplossingen voor 'vrouwenproblemen', in die zin bieden de boekjes dan ook geen opties om feministe te worden. Het gaat om een fantasie-oplossing: je hoeft er niets voor te doen, maar al het moois van de wereld komt op je af. Dat wil zeggen mooie mannen, geld, roem, en echte liefde...” De bouquetjes vormen een schril contrast met de werkelijkheid, waar nou niet bepaald alle mannen zorgzaam, knap en rijk zijn.

Vaak wordt dan meteen geroepen dat de lezeressen een illusie najagen door te geloven dat ware liefde en perfecte mannen bestaan. Of ze dat geloven is zeer de vraag, maar neemt niet weg dat het prettig kan zijn om erover te dromen. De lezeressen buigen recht wat in het dagelijks leven vrouwen een alternatief te bieden.

den door de lezeressen aan mannen positieve eigenschappen toegeschreven, ook al doen ze soms rot tegen de heldin van het verhaal. Zoals ook mannen in het dagelijks leven zich nogal eens rot kunnen gedragen. In die zin hebben de lezeressen en de heldin een gemeenschappelijk probleem. De heldin weet iets niet, wat de lezeressen wel al door hebben. Namelijk dat als de bouquetmannen rot doen, dat ook heel goed kan betekenen dat ze niet weten hoe ze zich moeten gedragen en wat ze wel moeten doen. De held kan immers niet zeggen: ik lever me aan je over, dat past niet binnen de bestaande codes van mannelijk gedrag. In feite vindt er een herinterpretatie plaats van het gedrag van mannen, wat ten gunste van vrouwen wordt uitgelegd.”

De mannen in de boeken zijn niet alleen stoer, maar ook gevoelig en zorgzaam. Want als ze al te hard zouden zijn, zouden de bouquetjes niet zo populair kunnen zijn, aldus Hermes. De eerder veel bekritiseerde semi-verkrachtingscenes zijn in de huidige boekjes om bovengenoemde reden dan ook niet meer terug te vinden.

Hermes: „De plezierbeleving aan de Bouquet-reeks moet gezien worden als een kleine vorm van romantiek, waarin vrouwen zich voorstellen dat het ook anders zou kunnen in de liefde tussen mannen en vrouwen.” In die zin impliceert de Bouquet-reeks een kritiek op mannen.

